

ה'זחילות' לעבר כביש

ביירות-דמשק

ופעילות הביטחון השוטף

ה'זחילות' לעבר כביש ביירות-
דמשק • ייצוב הקו בלבנון
והמעבר לפעילות ביטחון
שוטף • מבצע 'טרף' -
יום קרב בחזית המזרחית

לאחר שוך הקרבות -
חיילי צה"ל בפעילות
ביטחון שוטף בלבנון

ב־11 ביוני, לאחר כשישה ימי לחימה, הכריזה ישראל על הפסקת אש חד־צדדית. ההכרזה הייתה סמלית מאחר שהלחימה בכל הגזרות המשיכה להתנהל, אם כי לא בתנופה שהייתה בימים הקודמים. בתקופה זו השתנו מאפייני הלחימה, ואף שצה"ל המשיך להתקדם לעבר יעדיו, ההתקדמות הייתה איטית ומועטה, לכל היותר קילומטרים בודדים בכל גזרה, במסגרת מהלכים שנקראו 'כרסום' או 'זחילות'.

עיסוקו העיקרי של צה"ל לאחר תקופה זו היה המצור על ביירות. תחילתו היה עם כיתור ביירות מדרום וממזרח, שהושלם על ידי אוגדה 96 ב־13 ביוני, וסופו עם נסיגת כוחות ארגוני המחבלים והכוחות הסוריים מביירות לאחר כחודשיים. תוך כדי המצור הרחיב צה"ל את אחיזתו ממזרח ומדרום לביירות והטיל סגר ימי על חופי לבנון. בגזרה המרכזית העמיק צה"ל את אחיזתו בכביש ביירות-דמשק. לשם כך קידם את כוחות אוגדה 162 עד אזור עאליי ובחמדון, ואליהם חברו כוחות אוגדה 96, ששהו ממזרח לביירות. בגזרה המזרחית עסק צה"ל בייצוב קווי ההגנה מול הסורים תוך תיקונים קטנים בקווי העמדות. בתוך כך תפסו האוגדות 252 ו־880 שטחים שולטים ושיפרו את קווי ההגנה לקראת חידוש אפשרי של הלחימה. לצד המצור וה'זחילות' עסק צה"ל גם בפעילות ביטחון שוטף בשטחים שנכבשו. ההתקדמות המהירה של הכוחות בשבוע הראשון לא אפשרה לטהר את כל המרחבים שנתפסו ושבהם עדיין היו מחבלים רבים. כוחות צה"ל, ובעיקר אוגדות 91 ו־36, נדרשו

עמדת תצפית בג'בל בארוכ, הגזרה המרכזית

מימין: בונקר תחמושת בבית משפחה לבנונית

למטה: הגזרה המערבית, תנועת לוחמי גדוד 797 על גבי רכבי סיור ('ג'יפ ששת')

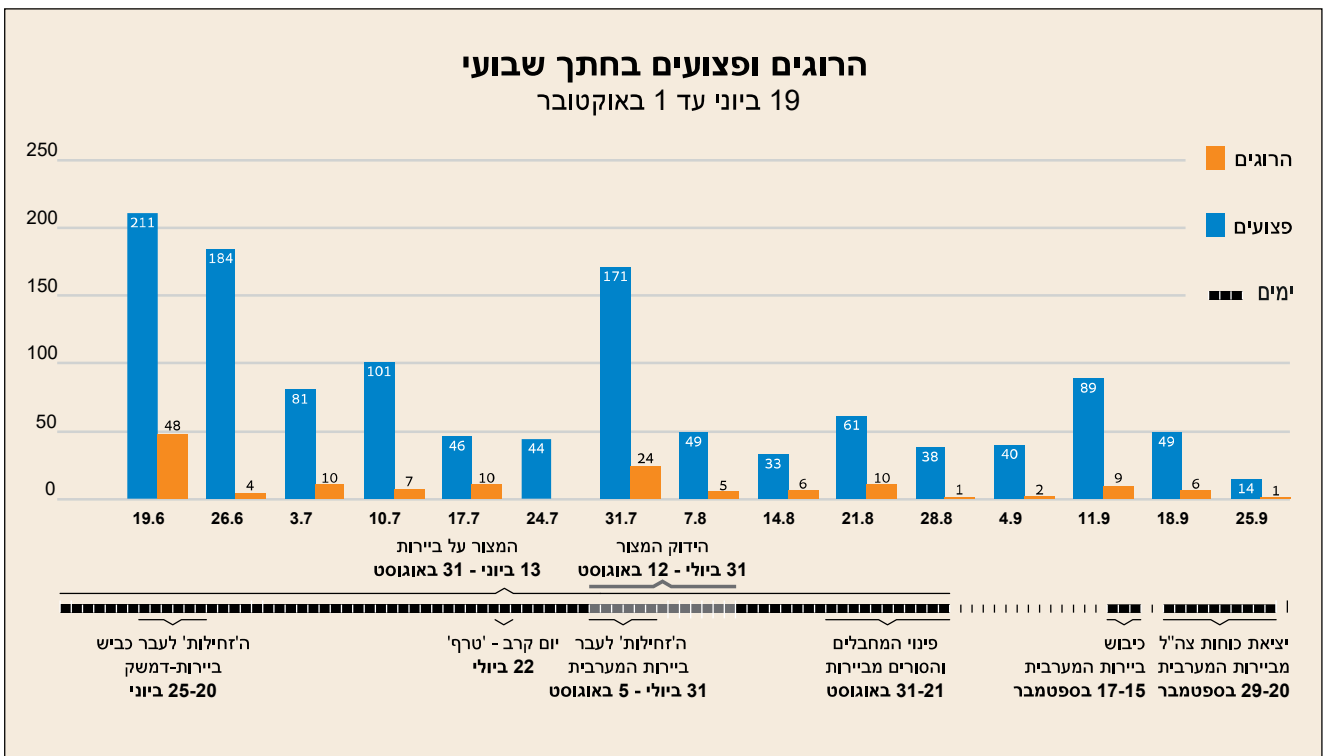

לוחמי נח"ל מוצנח במרדף אחרי חוליות מחבלים בעיירה דיר אל-קמאר, יולי 1982

לסרוק את השטחים שנכבשו, לאתר מצבורי אמצעי לחימה ולצד זאת לסייע לאוכלוסייה האזרחית שנמצאה בהם.

אף שלא חודשה לחימה בהיקף נרחב, בתקופה זו התרחשו תקריות אש תדירות עם כוחות המחבלים וחילופי אש מזדמנים עם כוחות צבא סוריים, ואלו הסבו לצה"ל הרוגים ופצועים. עיקר המתיחות עם הסורים הייתה כשבוע לאחר הפסקת האש, בימי קרב שנערכו בעקבות התקדמות אוגדה 162 לעבר כביש ביירות-דמשק וחברת אוגדה 96 אליה. תקופה מתוחה נוספת הייתה סביב 22 ביולי, שבו יזם צה"ל יום קרב עם הצבא הסורי. בכל תקופת המצור על ביירות היה חשש מחידוש הלחימה בהיקף רחב עם הצבא הסורי, וצה"ל הגביל עד מאוד את פעולותיו בגזרות המזרחית והמרכזית. לכך נוסף לחץ בין-לאומי כבד, שאף הוא הגביל את יכולת צה"ל להפעיל כוח, ויצר אי-בהירות לגבי יכולתו לממש את תוכניותיו בלבנון.

ה'זחילות' אל כביש ביירות-דמשק

עם כניסת הפסקת האש לתוקף נותרו כוחות אוגדה 162 במרחב שמדרום לעין דארה ולא-עזוניה בכוננות לחידוש הלחימה, ופעלו לטיהור מרחב האוגדה העורפי מכוחות מחבלים ומאמצעי לחימה. ב-18 ביוני החלה האוגדה להיערך להתקדמות אל עבר כביש ביירות-דמשק. צה"ל תכנן לקדם כוחות באופן איטי ומבוקר כדי לתפוס יעדים שולטים על הכביש, ובלי לחדש את לחימתו בצבא הסורי. בפעילות זו עסקה אוגדה 162 משעות ערב 20 ביוני עד ערב 25 ביוני, ולשם כך תוגברה בחטיבה 609, בפיקוד חגי כהן, בחטיבת גולני, בפיקוד ארווין לביא, ובחטיבה 828, בפיקוד עמוס קוצר (גוטליב). במהלך ה'זחילות', בשל החשש מחידוש הלחימה בהיקף רחב, הוגבלה יכולת האוגדה להפעיל סיוע ארטילרי ומהאוויר, חרף נפגעים לכוחות צה"ל ואש ארטילרית סורית תדירה. עיקר הכוחות שבהם נלחמה האוגדה היו מהחטיבות הסוריות (המוקטנות) 51 ו-62, מכוחות קומנדו ומקצתם מארגוני המחבלים.

למטה: לוחמי גדוד 932 בתצפית בגזרת עין זחלתא
בתחתית העמוד: טנקי חטיבה 500 על הגבעה המסולעת מדרום-מערב למנצוריה

ב-20 ביוני בשעות הערב החלו כוחות האוגדה ב'זחילות', שתוכננו לעבר עין אל-חילזון וכפר עמי, אך נתקלו בקשיי התקדמות. עד שעות הערב התקדמה חטיבה 500 מערבה אל אזור מזרעת א-נהר, ובשעה 18:00 לערך החלה לנוע לכיוון צפון-מערב. במהלך התנועה השתדלו הכוחות שלא לנוע על הצירים הראשיים. התנועה נערכה בשני נתיבים: גדוד 9263, מחטיבת הצנחנים 939, נע לעבר רויסת א-נעמן וגדוד 195 - לעבר כפר ניס ומג'דל מעוש. עד שעות בוקר ה-21 ביוני הגיע גדוד 9263 אל מצפון לכפר רשמיא, ומאוחר יותר המשיך לעבר רויסת א-נעמן, ואליה הגיע בשעה 11:45. במהלך תנועת גדוד 195 קרס הציר לאחר מעבר המג'דל ופלוגה אחת, ושאר הכוח נאלץ לשוב על עקבותיו לעמדות הקודמות ליציאתו כמה שעות קודם לכן. בשעות הבוקר המוקדמות הוכשרו הצירים עבור חבירת הטנקים לכוחות החי"ר שהובילו את ההתקדמות. לקראת הערב את גדוד 9263 החליף גדוד מוקטן 466 מחטיבת המילואים 525 שפעל קודם לכן בגזרה המזרחית.

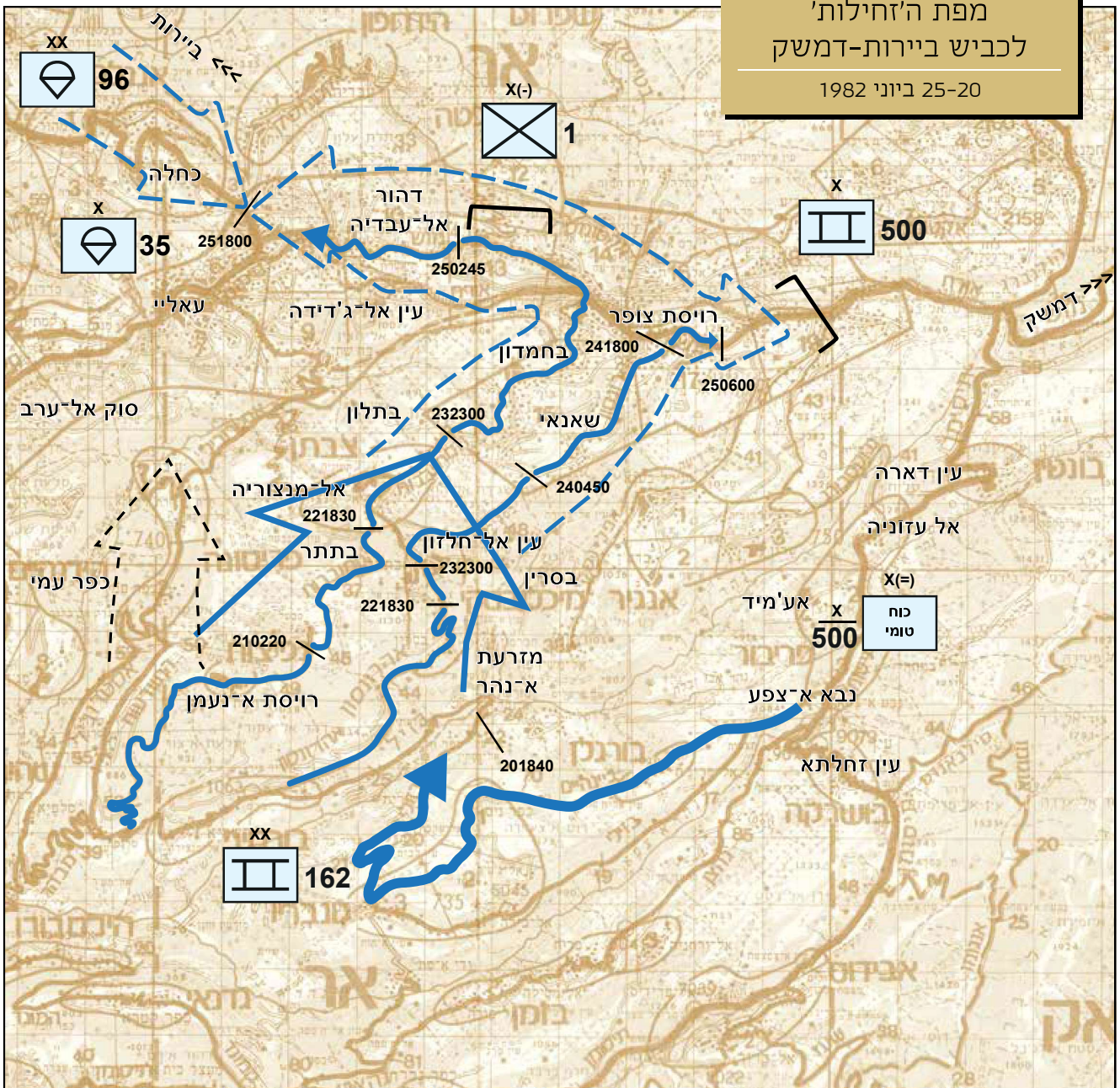
ב-22 ביוני בשעה 03:30 החלו הכוחות להתקדם צפונה לעבר הכפר מנצוריה. נוכח מאפייני השטח נערכה התנועה כקרב התקדמות, תוך תפיסת הרכסים השולטים על ציר התנועה באמצעות כוחות חי"ר מגדודים 932 ו-466 ובחיפוי טנקים. לקראת צהרי היום נתקל גדוד 466 בהתנגדות סורית מהגבעה המסולעת, שמדרום-מערב למנצוריה, ובאש ארטילרית. הגדוד ספג שני הרוגים ופצועים רבים, והתקדמותו נעצרה. את ההתקפה חידשו הגדודים 430 ו-932 מעט לפני השעה 15:30, לאחר ריכוך ארטילרי

מפת ה'זחילות' לכביש ביירות-דמשק

1982-25 ביוני 20

ובחיפוי טנקי גדוד 195. עד השעה 17:00 נכבשה ה'מסולעת', ולאחר כיבושה המשיך גדוד 430 להתקדם צפונה והתייצב בעמדות השולטות על הכפר מנצוריה מדרום, ומאוחר יותר הצטרף גדוד 466 אליו.

במהלך היום הוכפפה חטיבה 609 תחת פיקוד אוגדה 162, לאחר שבתחילת המלחמה נותרה ברמת הגולן ובהמשך פעלה בגזרת דאמור במשימות סריקה וטיהור של יעדי מחבלים. מייד עם הגעת כוחות החטיבה לגזרה (בהם גדוד 9203 והיחידות החטיבתיות) בליל 21-22 ביוני, פנתה להשתלט על מרחב בסרין-בתת. לשם כך הוכפף לה גדוד השריון 532, שעד כה פעל תחת חטיבה 500. בד בבד עם לחימת חטיבה 500 בגזרת מנצוריה התקדמו כוחות חטיבה 609 ממזרח, ובשעה 18:30 התייצבו במרחב הכפרים בסרין-בתת.

ב־23 ביוני נערכו חילופי אש עם הצבא הסורי במרחב. בשעות הבוקר נצפו כוחות סוריים נעים דרומה לעבר בתלון ומנצוריה, ואלו טווחו באש ארטילרית. לקראת השעה 12:00 ניסה כוח סורי אחר לתקוף את המרחב שבו שהו כוחות חטיבה 609 ונהדף. בצהרי היום הגיע הרמטכ"ל לביקור בחפ"ק האוגדתי שהתמקם במרחב ה'מסולעת'. במהלך הביקור ולאחריו הופגזו הכוחות ה'מסולעת' באש ארטילרית, וזו הסבה הרוגים ופצועים רבים. בשעות אחר הצהריים, לאחר שהובחן בנסיגה סורית, נכבש הכפר מנצוריה בידי גדודי החי"ר 466 ו-932 עם סיוע ארטילרי וללא התנגדות. בד בבד תוגברה חטיבה 609 בגדוד 13 מחטיבת גולני, וזה העביר ציוד רפואי לגדוד 9203 וכבש את שקיף בתלון סמוך לשעה 20:00 ואת הגבעה שמצפון לו ('אדום 5113') לקראת השעה 23:00. בהמשך עסק הגדוד בפריצת ציר 'אהרונוסן'.

למעלה: גדעון אברמי, מפקד פלוגה בגדוד 195; ברקע - התקפה ארטילרית על מנצוריה

למעלה מימין: מנצוריה - טנקי פלוגה כ' של גדוד 195 מחטיבה 500 על הגבעה המסולעת. העשן ברקע עולה מנגמ"ש פגוע של כוח מחטיבת גולני שנפגע בהפגזת מרגמות

לצד הלחימה עסקו הכוחות בתכנון כיבוש בחמדון ובהיערכות להגנה לאחר מכן על ציר ביירות-דמשק. לשם כך תוגברה האוגדה גם בחטיבת גולני (מוקטנת). כעת פעלו תחת האוגדה שלוש מפקדות חטיבתיות: חטיבה 500, שכללה את גדודי השריון 430 ו-195, את גדוד החי"ר 466 ואת הגדוד ההנדסה 601; חטיבה 609, שכללה את גדוד השריון 532, את גדוד החי"ר 9203 ואת היחידות החטיבתיות האורגניות שלה; וחטיבת החי"ר גולני, שכללה את גדוד 51 ואת גדוד 13, שלעיתים הוכפף לחטיבה 500. נוסף על כך פעל גם 'כוח טומי' עם גדוד 433 בעורף מרחב הלחימה האוגדתי באזור נבע א-צפע. ב-23 ביוני בשעה 23:00 נפרסו כוחות חטיבה 500 על ציר 'הסתובבות'. הגדודים 430 ו-932 היו סמוך לציר באזור שמדרום לבתלון, והגדודים 466 ו-195 היו באזור הכפר מנצוריה; חטיבה 609 נערכה על ציר 'אהרונסון', גדוד 13 ממזרח לבתלון (אזור נ"ג 1209), גדוד 532 ממזרח למנצוריה (נ"ג 1243) וגדוד 9203 בין כפר שאנאי לעין אל-חילזון (נ"ג 1094). בשעות הערב, עם חבירתה של חטיבת גולני לאוגדה, היא השתלטה על סביבות הכפר שאנאי.

בשעה 06:30, בבוקר 24 ביוני, נצפו כוחות סוריים נסוגים מבחמדון, וכך נוצרה הזדמנות להשלים את מהלך ההשתלטות על כביש ביירות-דמשק ללא חיכוך רב. בעקבות הנסיגה הסורית הנחה הרמטכ"ל לתכנן התקפה דו-אוגדתית לעבר כביש ביירות-דמשק (ציר 'מוש'), ובמהלכה תכבוש אוגדה 162 את בחמדון ותפתח את הציר עד לדהור אל-עבאדיה מערבה, ואילו אוגדה 96 באמצעות

כוחות צה"ל מדרום לכביש ביירות-דמשק

חטיבה 828 תכבוש את עאליי ואת סוק אל-ערב. תכנון אוגדה 162 היה שחטיבת גולני תתקדם צפונה ותתפוס עמדות שולטות מדרום לכביש, בג'בל א-רציף ('סגול 6125') ובמקלעת דבעה, ממזרח וממערב לכפר בחמדון. בעקבות חטיבת גולני תתקדם חטיבה 500 ותשלט על המרחב שבין רויסת צופר לבחמדון. הרעיון המבצעי היה להגיע אל כביש ביירות-דמשק, דרך 'ציר העמודים', שבין מנצוריה לציר 'אהרונסון', ובכך לעקוף את בחמדון ממזרח ולהימנע מקרבות בתי הכפר. משעות הצהריים התקדמו כוחות חטיבה 500 לעבר כביש ביירות-דמשק, כאשר גדוד 195 מוביל את ההתקפה, תוך ירי ארטילרי לעבר הרכסים השולטים על כביש ביירות-דמשק. כמה דקות לאחר השעה 18:00 התייצבו הכוחות הראשונים של גדוד 195 על כביש ביירות-דמשק ובכך הושג היעד המערכתי בגזרה המרכזית. בעקבות הגדוד התקדמו למרחב שאר כוחות חטיבה 500 וחטיבת גולני למרחב, נערכו להגנה בשטחים השולטים על הכביש והתארגנו לקראת המשך לחימה. חטיבת גולני התקדמה בשעות הערב לציר ביירות-דמשק ופנתה מערבה עד מצפון-מערב לבחמדון ('מתג 13') על הציר הסמוך לנ"ג 1100 שממנו ניתן לשלוט היטב על התנועה בציר.

מימין: טנק מחטיבה 500 באזור רויסת צופר, סמוך לכביש ביירות-דמשק, ברקע משאית תחמושת סורית העולה באש, 24 ביוני

למטה: העיירה בחמדון

אחר חצות, בליל 24-25 ביוני, הרחיבה אוגדה 162 את אחיזתה בכביש ביירות-דמשק לאזור שמרויסת א-צופר במזרח ועד דהור אל-עבאדיה במערב. חטיבת גולני נעה צפונה וקידמה את גדוד 13 עד לצומת דהור אל-עבאדיה, ובהמשך מזרחה לעבר פאתי העיירה בחמדון. חטיבה 828, שנוספה לכוחות האוגדה, כבשה את המרחב שממערב לדהור אל-עבאדיה ואת הכפר עין אל-ג'דידה, שמדרום מערב לו. חטיבה 500 הרחיבה את השליטה מבחמדון מזרחה, עד כק"מ ממזרח לרויסת א-צופר. חטיבה 609 עסקה בטיהור הכפרים עין אל-חילוון ובתתור ובפתיחת הצירים צפונה למעבר כוחות נוספים. בד בבד עם פעילות כוחות אוגדה 162 קידמה אוגדה 96 את כוחותיה מזרחה. חטיבה 35 התקדמה עד העיירה עאליי, תוך השתלטות על הכפר כחלה בסיוע של הכוחות הנוצריים. בשעה 18:00 חברו אוגדות 162 ו-96 ובכך הושלמה ההשתלטות על כביש ביירות-דמשק, מפאתי ביירות המזרחיים עד רויסת א-צופר בגזרה המרכזית.